

Toplum Temelli Turizm Projelerinde Katılım ve Paylaşım: Misi Köyü Örneği

Sıla KARACAOĞLU¹ & Medet YOLAL² & Kemal BİRDİR³

ÖZET: Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde toplum temelli turizme (TTT) odaklanan sürdürülebilir program ve projelerin arttığı gözlemlenmektedir. Ancak TTT girişimlerinin çok azı başarılı olabilmektedir. TTT girişimleri genellikle küçük ölçekli olup büyük topluluklarda bütün bireylerin katılımlarının sağlanması ve fayda elde etmeleri mümkün değildir. Maalesef bu durum turizm gelişiminden elde edilen faydaların adaletsiz dağıtılmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada Bursa'nın Misi Köyü'nde başlatılan TTT projesinin algılanan fayda ve maliyetlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı da TTT projesinin yarattığı fayda ve maliyetlerin topluluk üyeleri arasında nasıl paylaşıldığının ortaya konulmasıdır. Çalışma amaçlarının gerçekleştirilmesi için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmış ve betimsel olarak incelenmiştir. Çalışma sonuçları topluluktaki herkesin turizm gelişiminden fayda sağlayacağını projeye daha olumlu yaklaştıkları görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Toplum temelli turizm, topluluk katılımı, Misi Köyü, Bursa.

Participation and Sharing in Community Based Tourism Projects: The Case of Misi Village

ABSTRACT: It is observed that sustainable programs and projects focusing on the community based tourism (CBT) are being increasingly employed in less developed and underdeveloped countries. However, there is relative evidence that majority of CBT initiatives enjoy success. CBT initiatives are generally small-scale and it is not possible for all members of communities to be involved and thus derive benefits. Unfortunately, this results in uneven distribution of the benefits of tourism development among the locals. Therefore, this study aims to examine the perceived benefits and costs of CBT project in Misi Village, Bursa. Further, the study aims to reveal how CBT based benefits and costs are shared among the local community. For the purpose of the study, semi-structured interviews were made to collect data,

¹ Çukurova Üniversitesi, Karataş Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Karataş, Adana. Email: skaracaoglu@cu.edu.tr

² Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Eskişehir. Email: myolal@anadolu.edu.tr

³ Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Mersin. Email: kemalbirdir@mersin.edu.tr

and the data was analyzed descriptively. Study results suggest that not all members of the community benefits from the development of tourism in their community. The study results also suggest that individuals who are benefitting from the project have more positive perception on the tourism development.

Keywords: *Community-based tourism, community participation, Misi Village, Bursa.*

1. GİRİŞ

Turizm gelişiminin 1970'li yılların sonu 1980'li yılların başından itibaren hızlı, plansız ve kontrolsüz bir gelişme sergilediğinin ve çevresel maliyetleri artırdığının anlaşılmasıyla beraber turizm olgusunun sürdürülebilirliği sorgulanmaya başlanmıştır (Avcıkurt, 2009: 43). Süregelen tartışmalar sonucunda, 1990'ların başından itibaren kitle turizminin yarattığı olumsuz etkilere müdahale olarak, sürdürülebilir turizm şemsiyesi altında yerel ve alternatif gelişimi hedefleyen farklı turizm modelleri ortaya çıkmıştır (Choi ve Sırakaya, 2006; Goodwin ve Santilli, 2009; Demers, 2011; Giampiccoli ve Kalis, 2012). Ekoturizm, yoksul odaklı turizm, sorumlu turizm, toplum temelli turizm, gönüllü turizm, adil turizm gibi isimlerle adlandırılan, sürdürülebilir turizm gelişimini sağlamaya yönelik bu modeller; temelde yoksullukla mücadele, çevrenin korunması, insan hakları, demokrasi, iyi yönetim gibi ilkeleri hedeflemektedir (Tasci, Semrad ve Yılmaz, 2013: 6). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (United Nations World Tourism Organization-UNWTO), sürdürülebilir turizmin ek ürün ve hizmetlerin satışı için fırsat sağladığını savunarak, ekonomik gelişim ve yoksulluğun azaltılması için bir araç olabileceğini ifade etmektedir (Manyara ve Jones, 2007: 628). Sürdürülebilir turizmin bir aracı olan TTT projeleri de yerel destinasyona ve topluluğa sağladığı çeşitli faydalar dolayısıyla farklı uluslararası örgütler tarafından desteklenmektedir.

TTT kavramı; alternatif gelişim yaklaşımlarıyla ilişkilendirilen bir kavram olup sürdürülebilirlik, katılımcılık, güçlendirme ve özgüveni birleştiren bir olgu olarak ortaya çıkmıştır (Goodwin ve Santilli, 2009, Giampiccoli ve Kalis, 2012). Çevrenin korunması ile yerel toplulukların ihtiyaçları ve gelişimi arasındaki çatışmaları engelleyecek sürdürülebilir bir çözüm yolu olarak kabul edilen TTT uygulamaları, yerel ekonomik faydaları dengede tutarken doğal çevre ile kültürü korumayı, topluluğun yaşam kalitesini artırmayı ve turistler için yüksek kaliteli bir deneyim sağlamayı amaçlamaktadır (Choi ve Sırakaya, 2006). Gelişim fırsatları kısıtlı ve yoksul destinasyonlarda yerel ekonomiyi çeşitlendirmek için alternatif bir fırsat

sunan bu model (Manyara ve Jones, 2007: 628), özellikle kadınlar ve gençler gibi toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik, sosyal ve politik olarak güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır (López-Guzmán, Sánchez-Cañizares ve Pavón, 2011: 70; Giampiccoli ve Kalis, 2012: 175). Bu turizm şekli, destinasyon olarak az gelişmiş ve yoksul bölgelerde, o bölgenin temel ve geleneksel geçim kaynağı olan tarım, balıkçılık, hayvancılık, ormancılık, el sanatları vb. etkinliklerin asla yerine geçmeyen bununla beraber ekonomik olarak tamamlayıcı bir faaliyet olarak görülmelidir (López-Guzmán vd., 2011: 81). Böylece, hem bireysel hem de toplumsal bir güç yaratılarak yerel üretim, gelir ve istihdam artırılırken, kültür de canlı tutulabilmektedir (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu/ International Fund for Agricultural Development-IFAD, 2002: 4). Yereli ve yerel ürünlerin sahiplenmesini teşvik eden TTT uygulamalarında, elde edilen gelirin büyük kısmının doğrudan turistlerin alışveriş yaptığı ailelere veya yerel işletme sahiplerine kalması gerekmektedir (Ataman, 2010: 21). Turizmden elde edilen gelirin geriye kalan kısmının ise doğal, tarihi ve kültürel kaynakların korunması, topluluğun yararına olan ortak işlerde ve yatırımlarda (okul inşası, köprü tamirati, yerel kooperatif kurulması vb.) kullanılması gerekmektedir (Asker, Boronyak, Carrard ve Paddon, 2010; Tasci vd., 2013).

TTT, temelde sürdürülebilir turizm modellerinin sahip olduğu felsefeyi esas almakla birlikte topluluklara sağladığı fayda bakımından diğer sürdürülebilir turizm çeşitlerinden (ekoturizm ve buna bağlı gelişen turizm çeşitleri) amaç, ilke, politika, mülkiyet, yönetim şekli, turist-yerel halk ilişkisi vb. konular doğrultusunda ayrılabilir (Suansri, 2003; Boonratana, 2010). TTT ile ekoturizm arasındaki en belirgin farklılık, mülkiyetin kime ait olduğu konusudur (Suansri, 2003: 17). Turizm gelişiminden daha geniş düzeyde fayda sağlamak için ev sahibi topluluğun yönetim ve mülkiyete sahip olması oldukça önemlidir (Dunn, 2007; Goodwin ve Santilli, 2009). Bir diğer konu ise, herhangi bir sürdürülebilir turizm çeşidinin gerçekleştiği destinasyonda turistik ürün ve hizmetlerin yerel halkın bireysel olarak geliştirdiği, yönettiği ve fayda sağladığı bir özelliğe sahip olmasıdır. Dolayısıyla, yerel halk turizmden sağlanan gelirlerden toplu bir şekilde fayda elde edememektedir (Boonratana, 2010: 285-286).

Turizm gelişiminin sürdürülebilir bir şekilde sağlanmasında yerel halkın payı tartışılmazdır (Swarbrooke, 1999). Çünkü yerel halk, yaşadığı ve yaşamını devam ettireceği bölgede turizm gelişiminin olumlu ve olumsuz etkilerinden en fazla etkilenen kesim olmaktadır (Gursoy ve Rutherford,

2004; Kibicho, 2008). Bununla beraber, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yerel toplulukların kendi yaşam ve gelecekleri üzerinde etkileri olan turizmin planlanması ve geliştirilmesinde son derece az kontrol sahibi oldukları ve bir destinasyondaki turizm gelişiminin genellikle, güncel turizm trendleri, turizm işletmelerinin girişimleri, sivil toplum kuruluşlarının tutumu, hükümet ya da yerel yönetimlerin kararları ile şekillendiği görülmektedir (Pinel, 1998:1). Dolayısıyla, yerel halkın yaşadığı bölgenin gelişiminde sözsahibi olması ve kendilerini turizmin bir parçası olarak hissetmeleri, o destinasyonda turizmin içselleştirilmesi, desteklenmesi ve sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir (Özdemir ve Kervankıran, 2011: 4). Buradan hareketle çalışma; Bursa'nın Misi Köyü'nde yürütülen TTT projesinin ortaya çıkardığı fayda ve maliyetlerin topluluk üyeleri arasında ne şekilde algılandığını ve paylaşıldığını araştırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda; “%100 Misia” TTT projesine katılan ve katılmayan toplam 20 kişilik bir örneklem grubu ile yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla toplanan veriler betimsel olarak incelenmiştir.

2. ALANYAZIN TARAMASI

Sürdürülebilir turizm modellerini kalkınma stratejilerinde anahtar bir rol olarak gören ülkeler, yerel ekonominin büyümesini turizm endüstrisiyle destekleyecek ulusal plan ve politikalar hazırlayarak kırsal alanlardaki yoksulluğun giderilmesini hedeflemektedir (Akunaay, Nelson ve Singleton, 2003: 7). Dolayısıyla toplum, son otuz yıldır turizm gelişimi konusunda görüşü alınan ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına önemli katkısı olan tamamlayıcı bir unsur olarak ele alınmaktadır (Murphy 1985; Suansri, 2003). Bu bağlamda, özellikle gelişmekte olan ülkeler 1990'lı yıllardan itibaren turizm gelişiminin başarılı ve sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşebilmesi için toplum katılımı paradigmasını uygulamaya başlamıştır (Timothy, 1999, Tosun, 2000; Okazaki, 2008). Toplum katılımı, katılımcı planlama, kaynak planlaması ve bütünleştirici planlama gibi farklı isimlerle adlandırılan bu alternatif gelişim şekli, turizm gelişimiyle ilgili karar verme süreçlerinde yerel halkı odak alan çağdaş ve sürdürülebilir bir araç olarak görülmektedir (Akdu, 2009: 32).

Yerel topluluklar, öncelikli ihtiyaçlarını ve sahip oldukları yerel kaynakların yapısını en iyi kendileri bildiği için turizm gelişimi süreçlerinde topluluk katılımı son derece önem teşkil etmektedir (Tosun, 2006). Toplumun tüm üyelerinin karar alma süreçlerine demokratik bir şekilde

katılımının sağlanması yoluyla güçlendirilmesi ve gelişimin herkesin (ilgili tüm paydaşların) sorumluluğunda olması felsefesine dayanan toplum katılımı, aynı zamanda bu gelişimden sağlanan faydalar ile maliyetlerin eşit ve adil bir biçimde paylaşılmasını amaçlamaktadır (Tasci vd., 2013, Sharifuddin, Zahari, Aizuddin, ve Hanafiah, 2014). Bir başka ifadeyle katılımcı yaklaşım genel olarak, toplumun yararına olan konularda daha iyi karar verme, paydaşlar arasındaki iletişimi geliştirme ve dolayısıyla sürdürülebilir gelişimi sağlama hedeflerine dayanmaktadır (Aref, 2011: 21). Turizm gelişimi süreçlerine katılım, destinasyonların farklı yapı ve özelliklere sahip olması, geleneksel planlama ve turizm gelişiminin düzeyine bağlı olarak değişim göstereceğinden genel geçer bir katılım modeli bulunmamaktadır (Li, 2006: 133). Bununla beraber Tosun (1999: 118) yerel toplulukların turizme katılımının kendiliğinden katılım, ikna yoluyla katılım ve baskı yoluyla katılım olmak üzere üç şekilde ele alınabileceğini ifade etmektedir.

Bir destinasyonda, TTT'nin gelişebilmesi öncelikle yerel halkın turizm planlaması, gelişimi ve yönetimine yüksek düzeyde ve aktif katılımına, diğer paydaşlarla işbirliği yapmasına, doğal ve kültürel turistik çekicilikleri korumasına ve bunların gelecek kuşaklara aktarılmasına bağlıdır (Tasci vd., 2013). Aynı zamanda, topluluk üyeleri, her türlü turizm girişiminden elde edilen kârı adil ve eşit bir şekilde paylaşmalıdır. Turizmden sadece belirli kişilerin gelir elde etmesi, topluluk içerisinde çatışmalara yol açabileceğinden topluluğun tamamının aktif olarak turizm faaliyetlerine katılması önemlidir (Dixey, 2005; Kibicho, 2008). Dolayısıyla, elde edilen faydaların yerel topluluk içerisinde kalması için turizm endüstrisinin topluluk üyeleri tarafından yönetilmesi, mülkiyetinin sahiplenilmesi ve kontrolünün topluluğun hâkimiyetinde olması gerekmektedir (Rozemeijer, 2001; Vajirakachorn, 2011). Yerel halkın turizm gelişiminden elde ettiği ekonomik ve sosyal faydalarla beraber, turizm gelişimine ilişkin desteğin artması söz konusudur (Gursoy ve Rutherford, 2004; Nunkoo ve Ramkissoon, 2010; Nunkoo ve Gursoy, 2012). Benzer şekilde, yerel halk turizmden yeterince faydalanmazsa ya da turizm gelişimiyle beraber ortaya çıkan maliyetler faydaları aşarsa, toplumun turizme destek vermemesi olasılığı oldukça yüksektir (Perdue, Long ve Allen, 1990; Ap, 1992; Gursoy, Yolal, Ribeiro ve Netto, 2016; Ko ve Steward, 2005). Bu anlamda, turizm gelişiminin tüm süreçlerinin yerel halkı kapsayacak şekilde ele alınması, planlanması ve yönetilmesi gerekmektedir (Eagles, McCool, Stephen ve Haynes 2002: 46-48).

Toplum katılımı yaklaşımı gelişmiş ülkelerde sıklıkla uygulanırken, gelişmekte olan ülkelerde bu yaklaşımın oldukça az hayata geçirildiği görülmektedir (Li, 2006: 133). Tosun (2000: 613), söz konusu ülkelerde katılımcı planlamanın çeşitli sosyo-kültürel, ekonomik ve politik koşullara bağlı olarak geliştiğini, bu nedenle ülkelerin mevcut sorunlarını çözmeden katılımcı turizm anlayışının sağlıklı olarak uygulanamayacağını ve turizm endüstrisinin mevcut yapısını değiştiremeyeceğini vurgulamaktadır. Nitekim TTT projelerinin gerçekleştiği az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde turizmin gelişim süreçlerinin yerel seçkinler tarafından ele geçirilmesi ve onların kişisel çıkarlarına yönelik hizmet etmesi, yerel toplulukların katılım süreçlerinde etkin şekilde yer almaması ve topluluk çıkarlarının önceliklendirilmemesi sıklıkla eleştirilen konulardır (Mohan 2002; Scheyvens 2002; Manyara ve Jones, 2007; Onderwater, 2011). TTT uygulamalarının bir takım riskler içerdiği, yerel halkın elde ettiği gelirin nispeten az olduğu, elde edilen gelir ve istihdamın topluluk içinde eşit olmayan dağılımından kaynaklanan adaletsizliklerin bireyler arasında anlaşmazlık ve sosyal gerginlik yarattığı diğer eleştiriler arasındadır (Garg, 2002; Ashley ve Goodwin, 2007; Goodwin ve Santilli, 2009; Mitchell ve Muckosy, 2008; Kim, Park ve Phandanouvong, 2014). Dolayısıyla, toplum içerisindeki adil olmayan sosyal yapılar kırılmaz, katılımcı karar verme süreçlerinin önündeki engeller kaldırılmaz ve topluluk üyeleri arasındaki eşitlik sağlanmazsa uzun vadeli sürdürülebilir bir turizm gelişiminin gerçekleşmesi oldukça güçtür (Blackstock, 2005).

TTT, turizm gelişiminin türü, ölçüğü ve yoğunluğu üzerinde yerel fayda, mülkiyet ve kontrolü vurguladığından geleneksel yukarıdan aşağıya turizm planlama yaklaşımlarından ayrılmaktadır. Topluluklar, turizm planlaması ve gelişimine ilişkin karar verme süreçlerinde kontrolü elinde tutarak veya proaktif bir şekilde kontrolü sağlayarak kendi değerleri ve çıkarları doğrultusunda gelişmeyi yönlendirebilirler (Johnson, 2010: 151). Bu nedenle, yerel halkın karar alma süreçlerine tam anlamıyla dâhil edilmesi ve turizm gelişiminin yerel kapasiteye dayalı sürdürülebilir anlayışla ele alınmasıyla kendi kendini geliştiren ve başarısını yaratan bir turizm modeli gerçekleştirilebilir (Ataman, 2010:6).

3. YÖNTEM

3.1. Çalışma Alanı ve Katılımcılar

Bu çalışma, TTT projesinin algılanan fayda ve maliyetlerinin incelenmesi ve TTT projesinin yarattığı fayda ve maliyetlerin topluluk

üyeleri arasında nasıl paylaşıldığının ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma alanını Bursa'nın Nilüfer ilçesine bağlı Misi Köyü (Gümüştepe Mahallesi) oluşturmaktadır. Nilüfer Misi Köyü Kadınları Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin Gelecek Turizmde Sürdürülebilir Destek Fonu'na yaptığı başvurunun kabul edilmesiyle birlikte, 2013 yılının aralık ayında başlatılan proje, 1 yıllık bir süre ile sınırlı tutulmuştur. Projenin amacı, Bursa'nın 2 bin yıllık geçmişe sahip Misi Köyü'nün tarihsel geçim kaynağı olan ipekböcekçiliği zanaatını yeniden gün yüzüne çıkartmak ve ipek üretimini merkeze alarak oluşturulan TTT modeli ile kadın emeğini değerlendirmek ve kadın istihdamını arttırmaktır (UNDP, 2014). Bununla beraber, destinasyondaki kültürel deneyim olanaklarının arttırılarak turistlere çekici hale getirilmesi ile yerel halkın gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi hedeflenmiştir (Gelecek Turizmde Sürdürülebilir Turizm Destek Fonu, 2015: 7). Bu bağlamda, çalışmanın katılımcılarını Misi Köyü'nde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır.

3.2. Veri Toplama

Çalışmada veri toplama amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler nitel araştırmalar için önemli bir veri toplama aracı olup genellikle önceden belirlenmiş açık uçlu sorulardan ve görüşmeci ile görüşülen kişi arasındaki diyalog sırasında ortaya çıkabilecek sorulardan oluşmaktadır (DiCicco-Bloom ve Crabtree, 2006). Yarı yapılandırılmış görüşmeden yararlanan nitel bir yaklaşım ilgi konusu olan olguya ilişkin tarafsız ve bütüncül bir görüş elde edilmesini kolaylaştırmaktadır (Tsaur ve Lin, 2014: 30).

Çalışmada Misi Köyü'nde “%100 Misi” TTT projesine katılan ve katılmayan toplam 20 kişilik bir örneklem grubu ile çalışılmıştır. Araştırma katılımcılarının seçiminde yargısal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yargısal örnekleme yönteminde araştırmacı, anakütleyi kimin temsil edeceği konusunda seçim yapmak için kendi özel bilgi ve uzmanlıklarından yararlanmaktadır (Yolal, 2016: 80).

Açık uçlu görüşme soruları hazırlanırken alanyazından yararlanılmış ve kayıt sürecini ve görüşme sorularını çerçeveleyen bir kılavuz hazırlanmıştır. Görüşmede kullanılan açık uçlu sorular Tablo 1'de verilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılar araştırma amacı ve süreç konusunda bilgilendirilmiş, anlaşılmayan noktalara açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler 11-15 Nisan 2016 tarihleri arasında katılımcıların uygun gördükleri yerlerde yapılmıştır. Görüşmelerde katılımcının izni alınarak ses kaydı yapılmıştır. Her bir görüşme yaklaşık olarak bir saat

sürmüştür. Görüşmelerin sonunda katılımcılardan, görüşmede elde edilen bilgilerin akademik bir çalışmada kullanılmasına ilişkin izin alınmıştır. Yirmi görüşmenin incelenmesi sonrası yanıtların tekrar ettiği görüldüğünden ve veri doygunluğuna ulaşıldığı düşünüldüğünden görüşmelere son verilmiştir. Görüşmelere ait ses kayıtları daha sonra sözcüğü sözcüğüne yazıya aktarılmıştır.

Tablo 1. Görüşme Soruları

1. Toplum temelli turizm (TTT) sizin için ne ifade etmektedir?
2. Köyünüzde gerçekleştirilen proje kapsamında kişisel ve toplumsal fayda elde ettiniz mi? Eğer olumlu düşünüyorsanız elde ettiğiniz faydalar nelerdir?
3. Köyünüzde gerçekleştirilen proje kapsamında kişisel ve toplumsal olarak size maliyet yaratan konular var mı? Nelerdir?
4. Toplum temelli turizmin (TTT) fayda ve maliyetleri topluluk üyeleri arasında eşit bir şekilde paylaşılıyor mu?

3.3. Veri Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veriye indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmektedir (Patton, 2014: 453). İçerik analizi aynı zamanda araştırmacının bir metin içeriğini sistematik sınıflandırma, kodlama ve temaları belirlemesi yoluyla öznel olarak yorumladığı bir analiz yöntemidir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramlaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

İçerik analizini yapmak üzere konuya hâkim iki kodlayıcıdan yararlanılmıştır. Kodlayıcılar görüşme metinlerini ayrı ayrı okuduktan sonra analiz birimlerini belirlemek üzere yerel halkın turizm gelişimine ilişkin algılarını ayrıntılarıyla incelemişlerdir. Çalışmanın tutarlılığının sağlanması açısından araştırmacılar kavramsal kategorilere beraber ulaşmışlardır. Ayrıca veri toplama ve analiz süreci tüm ayrıntıları ile betimlenmiştir. Bunun yanında, görüşme notlarından yapılan alıntılarda, görüşme yapılan kişilerin cümleleri, yazım kurallarına uydurmak amaçlı bile olsa değiştirilmemiştir (Lewis, 2009). Kodlayıcılar görüşme metinlerini ayrı ayrı okuduktan sonra analiz birimlerini belirlemek üzere yerel halkın turizm gelişimine ilişkin algılarını ayrıntılı bir şekilde incelemişlerdir. Bu süreçte kodlayıcının cümleyi en anlamlı bileşenine ayırması beklenmektedir. Sonraki süreçte iki

kodlayıcı analiz birimlerini farklı kategorilere ayırmaya çalışmışlardır. Benzer anlamlara sahip analiz birimleri aynı kategori içerisinde gruplandırılmıştır. Son olarak kodlayıcılar bütün kategorileri dört tema altında toplamışlardır. Bu temalar; *faydalar, toplumsal fayda, maliyet ve paylaşım*'dir. Bu süreçler tamamlandıktan sonra kategoriler yerel halkın algılarını doğru şekilde yansıtabilecek şekilde etiketlenerek isimlendirilmişlerdir. Ayrıca her bir görüşme metni, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve sonrasında araştırmacılar bir araya gelerek, ortak bir değerlendirme yapmışlardır.

Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Yıldırım ve Şimşek (2011: 256) araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi vb.) kullanması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada araştırmacılar, iki meslektaşından metinleri okumalarını ve gözden geçirilmiş analiz birimi olup olmadığını incelemelerini istemişlerdir.

4. BULGULAR

4.1. Fayda

TTT geniş kapsamlı katılım yoluyla ekonomik ve sosyo-kültürel ve çevresel faydalar sağlayan ve toplulukları karar mekanizmalarına dâhil eden bir uygulamadır. Bu haliyle TTT, turizmi topluluk içinde ekonomik, toplumsal ve kültürel fayda sağlama yolu olarak ele almaktadır (Johnson, 2010: 150). Araştırma katılımcıları Misi Köyü'nde başlatılan TTT projesinin ortaya çıkaracağı olumlu faydalar konusunda iyimser bir algıya sahiptirler. Katılımcılar projenin yerleşim yerinde yeni istihdam olanakları yarattığını, köyün ekonomisine katkı sağladığını, köyü geliştirmekte olan bir destinasyon olarak tanıttığını ve tutundurduğunu ve köyün sahip olduğu kültürel değerlerin daha etkin kullanımına yol açtığını düşünmektedirler. Bu doğrultuda katılımcılar şunları ifade etmektedir:

“TTT projesi, köyümüzdeki insanlara yeni ufuklar ve istihdam olanakları açtı. Yoksulluğu azalttı, geliri arttırdı. Bu proje ile hem yerel kaynak ve değerlerimizi koruyoruz, hem de köyümüzün ülke çapındaki tanıtımını gerçekleştiriyoruz.” (Kadın, 28, üniversite öğrencisi)

UNWTO'ya (2002) göre sürdürülebilir turizm gelişimi belirli bölgelerde ekonomik gelişmeyi teşvik ederek yoksulluğun azaltılması açısından önemli bir araçtır. TTT de özellikle kadınlar ve gençler için istihdam yaratmaktadır. Guzmán ve Cañizares'e (2011: 70) göre turizm gelişimi temel sektörlerle yardımcı bir faaliyet olup kadın emeğinin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. TTT'in bu faydalarının bilincinde olan bir katılımcı şunu ifade etmektedir:

“Gençlere ve kadınlara iş imkânı sağlayan, çevreyi koruyan ve geliştiren turizmdir.” (Erkek, 60, Emekli)

“Önceden köyde iş imkânı bulamayan kadınlar artık çalışabiliyorlar. Kadınlar olarak hem ev ekonomisine hem de işgücü olarak ülke ekonomisine (vergi, sigorta) katkıda bulduk ve bulunmaya devam ediyoruz.” (Kadın, 56, Çiftçi)

“Kadınların kendilerine olan özgüvenleri arttı, toplum içinde kendi potansiyellerini ortaya çıkarma ve ekonomiye katkı sağlama imkânı ile tanıştılar.” (Kadın, 30, Çalışan)

4.1.1. Toplumsal Fayda

Turizm bireysel faydaların yanında toplumsal faydalar da yaratmaktadır. Turizm gelişimi yarattığı ekonomik etkiler ve turizm gelişimine bağlı olarak yaratılan altyapı ve üstyapı yatırımlarıyla yerel halkın yaşam kalitesine önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle yerel halkın planlama ve yürütme aşamalarına dâhil edilmesi turizmden elde edilen toplumsal faydaların maksimize edilmesine olanak vermektedir (Stronza ve Gordillo, 2008).

“Proje kapsamında tüm köy halkına yönelik çeşitli kurslar ve eğitimler verilmeye başlandı. Köyümüzün içinden geçen Nilüfer Çayı ve çevresi düzenlendi, toplu ulaşım araçlarının sayısı arttı, küçük işletmeler açıldı. Proje sayesinde İpek Evi ve Koza Evi gibi mülkiyeti, yönetimi ve kontrolü bizlere ait olan işletmelere sahip olduk.” (Erkek, 56, Çiftçi)

“Proje, köyün ve köy halkının gerek kişisel gerekse toplumsal gelişimine oldukça büyük katkılar sağladı. Önceden daha içine kapalı bir topluluk olan Misi Köyü, projeden sonra kadınların kendi işyerlerini işlettiği ya da başkalarına ait işyerlerinde çalışabildiği bir yer haline geldi.” (Kadın, 30, İşçi)

“Topluluk olarak yaşam şartlarımızın iyileşmesinin yanı sıra bu proje ile birlikte topluluk üyeleri arasındaki yerel kimliğin, özgüvenin, gururun, bağlılığın ve sahiplenme duygularının arttığını rahatlıkla söyleyebilirim.” (Kadın, 24, Üniversite öğrencisi)

“Proje ile birlikte, katılımcı planlama yaklaşımı çerçevesinde köy halkı kendisinin şimdiki ve gelecekteki gelişimini ilgilendiren konularda söz sahibi olmaya başladı. Bence, projenin topluluğa ilişkin sağladığı en büyük katkı budur.” (Kadın, 53, Dernek Başkanı)

Turizm endüstrisinin daha iyi yapılandırılması ve sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için destinasyonda altyapı ve üstyapı yatırımlarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Misi Köyü’ndeki TTT projesinin de destinasyona benzer katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar yaşanan gelişmeleri toplumsal fayda olarak görmektedir:

“Kanalizasyon çalışmaları, eski köy evlerinin restore edilmesi, aydınlatmaların çoğaltılması, Nilüfer Çayı’nın kenarının rekreasyonel alan haline getirilmesi, tanıtıcı levhaların sayısının artırılması bunlara örnek verilebilir.” (Kadın, 53, Dernek Başkanı)

“Projenin başarılı olması ile beraber yerel yönetimler, işletmeciler, sivil toplum kuruluşları köyün altyapı ve üst yapısında iyileştirmeler yapılması konusunda beraberce harekete geçti... Köyümüzün ortasından geçen Nilüfer Çayı’nın etrafına insanların oturabileceği banklar ve piknik masaları yapıldı, köyün ışıklandırılmaları, tanıtıcı levhaları yenilendi. Bursa merkeze köyümüzden çok sık otobüs seferi düzenlenmeye başladı.” (Kadın, 37, Garson).

Turizm aynı zamanda unutulmuş, atıl kalmış ve artık kullanılmayan kaynakların yeniden canlandırılmasına ve ekonomik kullanım olanağı bulmasına katkı sağlamaktadır.

“İpek böcekçiliği köyümüzde bundan 40 sene öncesine kadar yapılıyordu. Fakat dut meyvesinin fazla para etmemesi nedeniyle dut ağaçları kesilip yerine kiraz, ceviz ağaçları dikildi. Dolayısıyla, ipekböcekçiliği de terk edildi. Proje ile unutulmaya yüz tutmuş bu geleneksel zanaatımıza yeniden kavuştuk. Bana göre TTT demek, atalardan gelen kültürümüzü yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmayı sağlamak demek.” (Erkek, 56, Çiftçi)

Turizm gelişimi destinasyonun tanıtımı yapılarak hem daha fazla turist çekilmesine hem de yatırımların artmasına katkı sağlayan dinamik bir sektördür.

“İşsizliği azaltan, köyün ekonomisine katkı sağlayan, köyün tanıtımına katkıda bulunan turizmdir. Ayrıca, Misi Köylü olmakla bizleri gururlandırmaktadır.” (Erkek, 25, Garson)

“Proje köyümüzün tanıtımı açısından oldukça faydalı oldu. Bu proje gerçekleşmeden önce köyde kadın derneğinin gerçekleştirdiği sınırlı turizm faaliyeti mevcuttu. Kadınların çalışabileceği iş imkânları çok azdı. Proje kapsamında köy halkının tamamının gönüllü olarak katılabileceği ve yerel kapasiteyi geliştirmeye yönelik çeşitli kurslar ve eğitimler verildi.” (Kadın, 43, İşletmeci)

TTT sunduğu çeşitli eğitim olanaklarıyla destinasyondaki bireyleri meslek sahibi yapmayı ve girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmayı hedeflemektedir.

“Ben ve kız kardeşim, aldığımız girişimcilik eğitimi sonrasında KOSGEB’e başvuruda bulunduk, başvurumuz kabul edildi ve aldığımız hibe ile 2 sene önce bu işletmeyi açtık. Bu eğitimi alan başkaları da köyümüzün yöresel lezzetlerini yapan küçük işletmeler açtı. Kadınlar hem iş yeri sahibi oldu hem de çalışmaya başladı. Köydeki kadınların sosyal konumu iyileşti, daha fazla söz sahibi olmaya başladı.” (Kadın, 43, İşletmeci)

“Projeden sonra köyümüzde küçük restoran işletmeleri açılmaya başladı. Şuan bu işletmelerin sayısı yetersiz olmakla beraber, projenin başarılı olması ve turist talebinin her gün artması neticesinde köyümüze yeni işletmelerin açılması planlanıyor.” (Erkek, 25, Garson)

4.2. Maliyet

TTT olumlu pek çok fayda sağlamanın yanında etkin bir şekilde planlanıp yönetilmediğinde topluluklara ve çevreye istenmedik maliyetler yükleyebilmektedir (Asker vd. 2010: 7). Bu konuda Tasci ve arkadaşları (2013: 18) yeterli insan ve sosyal sermayenin olmaması, cinsiyet rolleri ve

gençlerin yeterlilikleri gibi kültürel engellerin yanında bölge halkının kendi ve turistlerin kültürlerine yönelik yanlış kanıların TTT çabalarını sekteye uğratabileceğini ifade etmektedirler. Bu doğrultuda katılımcılar özellikle trafik yoğunluğundan, buna bağlı araç park yeri sorunlarından ve kalabalıktan şikâyet etmektedirler.

“En temel sorun, otopark yerinin olmaması ve köyün araç trafiğine açık olması. Özellikle hafta sonu köy meydanında araçlardan adım atacak yer bulamıyoruz. ... Çocuklarımızı güvenle sokakta oynaması için bırakamıyoruz.” (Erkek, 54, İşçi)

“Köye ait bir otopark olmaması da trafik yoğunluğuna sebep oluyor ve günlük yaşamımızı zorlaştırıyor. Bir hasta veya yangın olsa ambulans ya da itfaiye sokaklara park etmiş turist arabalarından dolayı geçemeyecek. Benzer şekilde, traktörümü hafta sonu tarladan köye getirirken çok zorluk yaşıyorum.” (Erkek, 71, Çiftçi)

Kalabalıklaşmayla birlikte özel hayatın kalmaması, kadınların giyim kuşamlarının değişmesi, kültürün kaybolması ve günlük yaşamda duyulan rahatsızlıklar da katılımcıların ifade ettiği olumsuz etkiler olarak ortaya çıkmaktadır.

“Önceden kadınlar kültürümüze uygun kıyafetler giyerken (manto, uzun kollu gibi) artık buna çok dikkat edilmiyor. Böyle devam ederse kültürümüzü kaybedebiliriz.” (Kadın, 78, Ev hanımı)

Turizm gelişimiyle birlikte destinasyondaki mal ve hizmetlerin fiyatlarının artması ve yaşamın özellikle yerel halk için pahalılaşması alanyazında sıklıkla ifade edilen bir olgudur. Bu bağlamda katılımcılar da benzer bir duruma işaret etmektedirler:

“Turizm ile beraber köydeki mal ve hizmetlerin fiyatlarında artış yaşandı. Fiyatlar turistler için normal olsa da bizlere pahalı geliyor. Önceden 1 TL olan çay fiyatı turizmin artmasıyla 1,5 TL oldu. Benzer şekilde köyümüzde olan tek markette de, satılan ürünlerin fiyatları arttı.” (Erkek, 71, Çiftçi)

4.3. Paylaşım

TTT aynı zamanda ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel ve siyasi boyutları da kapsayacak şekilde sürdürülebilir bir toplum geliştirmeyi amaçlamaktadır (Vajirakachorn, 2011: 3). Bu nedenle TTT'in toplumsal ve

ekonomik hedeflerine paralel olarak karar almada aşağıdan yukarıya doğru bir şekilde yerel halkın süreçlere katılımının desteklenmesi hedeflenmektedir (Johnson, 2010:152). Bu bağlamda TTT planlaması ve gelişimi insan merkezlidir. Destinasyondaki topluluğun ihtiyaçlarına ve gereksinimlerine odaklanır. Bu nedenle TTT gelişiminin yerel seviyede üç temel avantajının olduğu ifade edilmektedir (Lapeyre, 2010: 757-758). İlk olarak, turizm gelişiminden elde edilen gelirlerin büyük bir çoğunluğu yerel halka kalmaktadır. İkinci olarak, turizmden elde edilen gelirin toplum temelli projelere harcanmasıdır. Son olarak, yerel halk TTT yönetimine dâhil edildiğinden, bireylerin kurumsal ve yönetsel kapasitelerinin artırılmasına neden olmaktadır. Ancak bu noktada TTT projesinden elde edilen gelirlerin topluluk yararına kullanılması, projenin yarattığı faydaların ve maliyetlerin topluluk üyeleri arasında paylaşılması TTT projesinin başarısı açısından oldukça önemlidir. Faydaların ve maliyetlerin paylaşımına ilişkin bireylerin algıları TTT projesine yönelik olumlu tutum geliştirilmesi açısından etkilidir. Topluluk üyelerinin karar verme mekanizmalarına katılımı ve projenin çıktılarının yerel halk arasında adaletli paylaşımı, özellikle marjinal bireylerin (kadınlar, gençler, yaşlılar) sürece dâhil edilmesi proje başarısı açısından gereklidir (Arnstein, 1969: 216). Bireylerin paydaş kılınması ve projeyi sahiplenmelerinin sağlanması oldukça önemlidir (Dixey, 2005: 25). Bu doğrultuda katılımcılar farklı ve birbirine karşıt görüşler ifade etmektedir:

“Yerel halkın köyün planlanması ve gelişiminde (karar verme sürecinde) söz sahibi ve katılım sürecinde olduğu...” (Kadın, 46, Dernek Başkan Yardımcısı)

“TTT, her ne kadar topluluğu merkezine aldığı iddia etse de sonuç böyle değil. Proje, toplumsal gelişimden ziyade topluluktaki belirli bir kesimin yararına hizmet eden bir sistem. Turizmin gelişiminin ekonomik faydaları topluluğun tamamına yayılmıyor, fakat yerel hayatı zorlaştıran maliyetler projeye katılan ve katılmayan herkesi etkiliyor.” (Kadın, 25, Özel sektör çalışanı)

Ancak bazı katılımcılar TTT projesinin çıktılarının dağılımı konusunda kimi şüphelerini ifade etmektedirler:

“Bence fayda ve maliyetlerin topluluğa dağılımı konusunda bir eşitsizlik var. Turizmle ilgili işler yapanlar hem maddi hem de manevi olarak daha fazla kazanç sağlarken, turizmle ilgili işlerde

çalışmayanların turizm gelişiminin olumsuz yanları ile daha fazla karşılaştığını düşünüyorum.” (Erkek, 38, İşletmeci).

“...tüm köydeki insanları kapsayan bir kooperatif mantığı ile projeye başvurusaydı işte o zaman fayda ve maliyetler tabana eşit olarak yayılırdı. Projeden belli bir zümre değil, tüm halk faydalanırdı.” (Erkek, 50, İşletmeci)

“...köydeki birçok kişi maddi olarak kişisel anlamda turizm gelişiminden bir fayda elde etmiyor. Projeye başvuran dernekdeki kadınlar ve turizmle uğraşanlar kazanıyor.” (Erkek, 45, İşçi)

Katılımcılar aynı zamanda TTT projesinin gönüllülük esasına göre planlandığına ve projenin çıktılardan buna göre fayda sağlandığına işaret etmektedir:

“Eğer bu gelişimin dışında olmazsak büyük ya da küçük hepimiz fayda sağlayabiliriz.” (Kadın, 58, Dernek çalışanı)

Bir katılımcı ise proje kapsamında nelerin yapılması gerektiğine ilişkin kapsamlı bir projeksiyon çizmektedir:

“TTT, ekonomik anlamda ismi gibi toplumun gelişimini merkezine almıyor. Turistlerden elde edilen gelir, turizmle uğraşan halka kalıyor. Örneğin, Nilüfer Misi Köyü Kadınları Kültür ve Yardımlaşma Derneği'ne çalışan alınırken bundan haberimiz bile olmadı. Oysaki tüm kadınların bu süreçte olması, turistlerden elde edilen gelirin çok büyük bir payının topluluğa kalması, sadece turizmde çalışanlara gelir sağlamayan, topluluğun yaşam standartlarını geliştirmek için köye fon sağlayan bir sistem olmalıdır.” (Kadın, 38, Ev Hanımı)

Misi köyündeki TTT proje görece olarak yeni bir projedir. Beklendik faydaların sağlanması, geniş kapsamlı katılımın sağlanması ve paylaşımın daha geniş kitleleri de sürece katacak şekilde genişletilmesi için zamana ihtiyacı olduğu açıktır. Bu doğrultuda bir katılımcı şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Projeden sonra köyümüzde bir takım iyileştirmeler ve düzenlemeler oldu, yaşam şartlarımız iyileştirildi. Fakat Misi Köyü, henüz turizm gelişiminin başında olduğu için şu an küçük işletmelerin sayısı

yetersiz. Umarım farklı projelerle yeni işyerleri açılır ve daha çok kişi turizmden gelir elde eder.” (Erkek, 45, İşçi).

5. SONUÇ

Toplum katılımı yaklaşımı uzun süreden beri sürdürülebilir turizm gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak savunulmaktadır (Okazaki, 2008: 511). TTT anlayışında, yerel halkın planlama, karar verme, yönetim, uygulama ve kontrol sürecine dâhil edilerek yerel mülkiyetin ve söz sahipliğinin topluluk içerisinde kalmasının sağlanması ve topluluğun güçlendirilmesi bu turizm şeklinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi açısından önemlidir (López-Guzmán vd., 2011: 73).

Toplumsal projelerin başarısı paydaşların gelişimi kabulü ve desteklemelerine bağlıdır. Çalışma, Türkiye’de yürütülmekte olan bir TTT projesinin en önemli paydaşı olan yerel halkın projenin faydaları ve maliyetleriyle birlikte bunların paylaşımına ilişkin algılarını ortaya koyması açısından önemli olup bulgularıyla alanyazına katkı sağlamaktadır. TTT projeleri dezavantajlı konumda olan bölgelerde turizm gelişimine katkı sağlayarak bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi ve ekonomik olarak dezavantajlı konumdaki tarafların güçlendirilmesini amaçlasa da yerel halkın TTT algılarına ilişkin çalışma sayısı kısıtlıdır.

Çalışmanın bulguları yerel halkın genel olarak TTT projesinin sağladığı bireysel ve toplumsal faydaların farkında olduklarını göstermektedir. Bu bağlamda projenin gelir artırma ve istihdam sağlama katkılarında özel bir önem atfedilmektedir. Özellikle kadın istihdamının artırılması, kadının emeğinin karşılığını bulması ve kadının ekonomik süreçlere dâhil edilerek gelir elde etmesi teşvik edilen bir gelişmedir. Benzer şekilde proje gelişimiyle beraber yapılan kimi altyapı ve üstyapı yatırımlarının destinasyondaki yaşam kalitesini geliştirdiğine ilişkin kuvvetli bir görüş bulunmaktadır. Bulgular, benzer çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Choi ve Sırakaya, 2006; López-Guzmán vd., 2011; Giampiccoli ve Kalis, 2012). Benzer şekilde yerel halk TTT projesinin yaşadıkları yerin tanıtımına, unutulmuş kültürel yapıların canlanmasına katkı sağladığını düşünmektedirler. Bu bağlamda yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları, algıladıkları faydalar çoğaldıkça artış gösterecektir. Öte yandan TTT projesinin sağladığı olumlu faydaların yerel toplulukta kalması ve topluluk üyeleri arasında paylaşılması, mülkiyetin sahiplenilmesi ve denetimin yerel halkta olması elde edilen faydaların artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle yerel halkın tamamının katılımının

sağlanması ve faydaların yerel halk tarafından paylaşılmasını sağlayacak önlemlerin alınması gerekmektedir.

Çalışma bulguları aynı zamanda yerel halkın TTT projesinin olumsuz etkileri ve maliyetlere ilişkin algılarının bulunduğunu göstermektedir. Burada öne çıkan olumsuzlukların başında araç trafiği gelmektedir. Doğal olarak köyün altyapısı ancak yerel halkın ihtiyaçlarına hizmet verebilecek bir kapasitededir. Kontrolsüz ve plansız bir şekilde köyün yollarının turist araçlarının kullanımına açılması özellikle belirli dönemlerde köy yollarında ve çevresinde sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Sorunun çözülmesi için köy yollarının araç trafiğine kapatılması, turist araçlarının park edilebilmesi için köy girişinde geniş bir otopark alanının yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öte yandan yerel halkın bir kısmı turizm gelişimiyle birlikte yalnızca trafik sorunundan değil, aynı zamanda insan kalabalığından ve buna bağlı sorunlardan şikâyetçidir. Mahremiyetin yitirilmesi, kültürün yozlaştığının düşünülmesi ve günlük yaşamın rahatsız edilmesi önemli olumsuzluklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuçlar turizm gelişiminin olumsuz etkilerine ilişkin yapılmış çalışmalarla paralellik göstermektedir. Bu noktada kapasite kullanımının geliştirilmesi, dönemsel yoğunluğun yıl boyunca yayılması yönünde çalışmalar yapılması gerekmektedir. Talebin düşük olduğu dönemlerde de turist çekilmesi, yoğun olduğu dönemlerde olumsuz etkileri en aza indirecek önlemlerin alınması TTT projesinin beklendik faydalarının çoğaltılmasına katkı sağlayacaktır. Benzer şekilde turizm gelişiminden elde edilen faydaların daha geniş kesimlerce paylaşılmasının sağlanması ve katılımcı süreçlerin yürütülmesi algılanan olumsuzlukların giderilmesine de destek verecektir.

Bir destinasyonda turizm gelişimi bölgedeki mal ve hizmetlerin fiyatları üzerinde artışa neden olmaktadır (Mbaiwa, 2003). Misi köyündeki TTT proje kapsamında önemli bulgulardan biri de turizm gelişiminin yerel mal ve hizmetler üzerinde yarattığı fiyat artışıdır. Destinasyonda uygulanan fiyat düzeyi turistler için makul görülse de gelirleri görece olarak daha düşük olan yerel halk için bu fiyat düzeyleri yüksek olarak algılanmakta, yaşamın turizmin gelişimiyle birlikte pahalandığına ilişkin bir algı oluşmaktadır. Dolayısıyla, proje kapsamında işletmelerdeki fiyatların kontrol edilmesi ve belirli bir düzeyde tutulması, özellikle yerel halkın yaşam kalitesinin düşmemesi açısından önemlidir.

Çalışma bulguları yerel halkın projeden elde edilen faydaların paylaşımına ilişkin önemli çekinceleri olduğunu göstermektedir. Bunun

temel nedeninin turizmden bireysel fayda paylaşımındaki dengesizlik olduğu anlaşılmaktadır. TTT projesine dâhil olup bu proje sayesinde iş sahibi olan, işletme açan veya projeden dolayı olarak fayda sağlayanların olumlu bir bakış açısına sahip olduğu, turizm gelişiminden fayda sağlamayanların ise daha olumsuz yaklaşımları gözlemlenmektedir. Burada şikâyet edilen temel konulardan biri de turizm gelişiminden elde edilen ekonomik faydaların topluluğun genelinin faydasına kullanılması yerine sadece turizme hizmet verenler arasında paylaşılmasıdır. Bu olumsuz algı sosyal değişim teorisi ile açıklanabilir (Ap, 1992). Ancak bunun üstesinden gelinmesi yine yukarıda da değinildiği gibi yerel halkın tamamının süreçlere katılımının sağlanması ile mümkündür. Bireylerin elde ettiği bireysel faydalar arttıkça TTT projesine ilişkin olumsuz algıları değişecek ve verdikleri destek de artacaktır. Bu anlamda, bütüncül katılımı birlikte kooperatif temelli, herkesi sürece dâhil eden yaklaşımın benimsenmesi süreci hızlandırabilir. Böylelikle karşılaşılan kimi sosyal sorunların da üstesinden gelinebilir.

Bu çalışma Misi Köyü'ndeki yerel halkın görüşleri ile kısıtlıdır. Katılımcı sayısının görece az olması çalışmanın bir diğer kısıtını oluşturmaktadır. Öte yandan katılımcılar seçilirken turizmden doğrudan fayda sağlayıp sağlamadığı sorgulanmamıştır. Bu nedenle yapılacak yeni çalışmalarda görüşleri alınan kişilerin turizmden gelir elde edip etmedikleri ayrı bir değişken olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bundan sonra yapılacak çalışmalarda yerel halkın yanında diğer paydaşların görüşlerinin alınması önemlidir. Benzer şekilde nicel yöntemler kullanılarak daha geniş bir katılımcı sayısına ulaşılması daha bütüncül bir resmin ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır. Bundan sonraki çalışmalarda aynı zamanda turizmden doğrudan fayda sağlayan bireyler ile fayda sağlamayan bireylerin görüşlerinin karşılaştırılması yapılabilir. Benzer şekilde köyde yaşadığı halde geçimlerini köy dışındaki yerlerde yaptıkları işlerden sağlayan bireylerin görüşleri de TTT projeleri açısından önemli sonuçlar ortaya koyabilir. Yapılacak yeni çalışmalar TTT projelerinin dinamiklerinin ortaya konulmasının yanında karar alıcılara ve akademik alanyazının geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akunaay, M., Nelson, F. ve Singleton, E. (2003). "Community based tourism in Tanzania: Potential and perils in practice", 2nd Peace through Tourism Conference, Dar es Salaam, pp:7-12.

- Ap, J. (1992). "Residents' perceptions on tourism impacts", *Annals of tourism Research*, 19(4): 665-690.
- Aref F. (2011). "Sense of community and participation for tourism development", *Life Science Journal*, 8(1): 20-25.
- Ashley, C. ve Goodwin, H. (2007). "Pro poor tourism: What's gone right and what's gone wrong?" London: Overseas Development Institute. pp: 80-81.
- Asker, S., Boronyak, L., Carrard, N. ve Paddon, M. (2010). "Effective community based tourism: A best practice manual", Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) tourism working group. Gold coast, Australia: Sustainable tourism cooperative research centre.
- Ataman, Y.E. (2010). Sürdürülebilir turizm bağlamında toplum temelli turizm: Dünyadaki uygulama örnekleri ve Türkiye, Yayımlanmamış uzmanlık tezi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Avcıkurt C. (2009). Turizm Sosyolojisi-Genel ve Yapısal Yaklaşım (3. Baskı), Detay Yayıncılık: Ankara.
- Blackstock, K. (2005). "Critical look at community based tourism", *Community Development Journal*, 40(1): 39-49.
- Boonratana, R. (2010). "Community-based tourism in Thailand: The need and justification for an operational definition", *Kasetsart Journal: Social Sciences*, 31(2): 280-289.
- Choi, H. C. ve Sirakaya, E. (2006). "Sustainability indicators for managing community tourism", *Tourism management*, 27(6): 1274-1289.
- Demers, T. (2011). Determinants of successful community-based tourism in Botswana. Unpublished master's thesis, The University of Guelph, Canada.
- DiCicco-Bloom, B. ve Crabtree, B.F. (2006). "The qualitative research interview", *Medical Education*, 40(4): 314-321.
- Dixey, L. (2005). "Inventory and analysis of community based tourism in Zambia", Prepared for: Production, Finance and Technology (PROFIT). Lusaka, Zambia.
- Dunn, S. (2007). Toward empowerment: Women and community-based tourism in Thailand. Unpublished master's thesis, University of Oregon, USA.
- Eagles, P.F.J., McCool, S. F. ve Haynes, C.D.A. (2002). Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

- Garg, V. (2002). Appraising the impacts of community based tourism in Tanzania: A community perspective. Unpublished master's thesis, University of Manitoba, Canada.
- Gelecek Turizmde Sürdürülebilir Turizm Destek Fonu (2015). Proje Teklif Çağrısı Başvuru Rehberi. Referans: STDF/2015/01.
- Giampiccoli, A. ve Kalis, J. H. (2012). "Community-based tourism and local culture: The case of the amaMpondo", *Pasos: Revista de turismo y patrimonio cultural*, 10(1): 173-188.
- Goodwin, H. ve Santilli, R. (2009). "Community-based tourism: A success", *ICRT Occasional paper*, 11(1):1-37.
- Gursoy, D. ve Rutherford, D. (2004). "Host attitudes toward tourism: An improved structural modeling approach". *Annals of Tourism Research*, 31: 495–516.
- Gursoy, D., Yolal, M., Ribeiro, M.A. ve Netto, A.P. (2016). "Impact of Trust on Local Residents' Mega-Event Perceptions and Their Support". *Journal of Travel Research* (Article in press), DOI:10.1177/0047287516643415.
- Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu/ International Fund for Agricultural Development-IFAD (2002). Rural Poverty Report: Enabling the Rural Poor to Overcome their poverty, Strategic Framework for IFAD 2002-2006. U. Quintily S.p.A: Italy.
- Johnson, P.A. (2010). "Realizing rural community based tourism development: Prospects for social-economy enterprises", *Journal of Rural and Community Development*, 5(1/2):150–162.
- Kibicho, W. (2008). "Community-based tourism: A factor-cluster segmentation approach", *Journal of Sustainable Tourism*, 16(2): 211-231.
- Kim, S., Park, E. ve Phandanouvong, T. (2014). "Barriers to local residents' participation in community-based tourism: lessons from Houay Kaeng Village in Laos". In *SHS Web of Conferences*, 12: 1-8.
- Ko, D. W. ve Stewart, W. P. (2002). "A structural equation model of residents' attitudes for tourism development". *Tourism management*, 23(5): 521-530.
- Lewis, J. (2009). "Redefining qualitative methods: believability in the fifth moment", *International Journal of Qualitative Methods*, 8: 1-14.
- Li W. (2006). "Community Decisionmaking: Participation in Development", *Annals of Tourism Research*, 33 (1): 132–143.

- López-Guzmán, T., Sánchez-Cañizares, S., Pavón, V. (2011). “Community-based tourism in developing countries: A case study”, *Tourism: an international multidisciplinary journal of tourism*, 6(1): 69-84.
- Manyara, G. ve Jones, E. (2007). “Community-based tourism enterprises development in Kenya: An exploration of their potential as avenues of poverty reduction”, *Journal of sustainable tourism*, 15(6): 628-644.
- Mbaiwa, J.E. (2003). “The socio-economic and environmental impacts of tourism development on the Okavanga Delta, north-western Botswana”, *Journal of Arid Environments*, 54: 447-467.
- Mitchell, J. ve Muckosy, P. (2008). *A misguided quest: Community-based tourism in Latin America*. Overseas development institute (ODI). pp:102
- Mohan, J. (2002). *Planning, markets and hospitals*. (1st Edition) Routledge: London.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A community approach*. Methuen: New York.
- Nunkoo, R. ve Gursoy, D. (2012). “Residents’ support for tourism: An identity perspective”. *Annals of Tourism Research*, 39(1): 243-268.
- Nunkoo, R. ve Ramkissoon, H. (2010). “Small island urban tourism: A residents' perspective”. *Current Issues in Tourism*, 13(1): 37-60.
- Okazaki, E. (2008). “A community-based tourism model: Its conception and use”, *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5): 511-529.
- Onderwater Y. (2011). *Opportunities for community-based tourism in the Tonkolili district, Sierra Leone*. Thesis. Hospitality Business School Saxion, Apeldoorn.
- Özdemir, M. A. ve Kervankıran, İ. (2011). “Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24: 1-25.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Çev. Ed. M. Bütün ve S.B. Demir), Pegem Akademi: Ankara.
- Perdue, R.R., Long, P.T. ve Allen, L. (1990). “Resident support for tourism development”, *Annals of Tourism Research*, 17(4): 586-599.
- Pinel, D. P. (1998). *A Community-Based Tourism Planning Process Model: Kyuquot Sound Area*, B.C.Unpublished master’s thesis, The University of Guelph, Canada.
- Rozemeijer, N. (2001). *Community-based tourism in Botswana: The SNV experience in three community-tourism projects*. SNV Botswana: Gaborone.

- Scheyvens, R. (2002). *Tourism for development: Empowering communities*. Pearson Education Ltd: Harlow.
- Sharifuddin, N. S. M., Zahari, M. S. M., Aizuddin, M. ve Hanafiah, M. H. (2015). "Is the Sense of Community towards Participation in Tourism Development among the Minorities in Multiracial Countries the Same?". *World Academy of Science, Engineering and Technology, International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 8(11): 3695-3703.
- Stronza, A. ve Gordillo, J. (2008). "Community views of ecotourism", *Annals of Tourism Research*, 35(2): 448-468.
- Suansri, P. (2003). *Community based tourism handbook*. REST: Bangkok.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. Cabi: London.
- Tasci, A. D., Semrad, K. J. ve Yilmaz, S. S. (2013). *Community based tourism: Finding the equilibrium in the COMCEC context*. COMCEC Coordination Office.
- Timothy J.D. (1999). "Participatory planning: A view of tourism in Indonesia", *Annals of Tourism Research*, 26(2): 371-391.
- Tosun, C. (1999). Towards a typology of community participation in the tourism development process. *Anatolia*, 10(2), 113-134.
- Tosun C. (2006). "Expected nature of community participation in tourism development", *Tourism Management* 27: 493-504.
- Tosun, C. (2000). "Limits to community participation in the tourism development process in developing countries", *Tourism management*, 21(6): 613-633.
- Tsaur, S-H. ve Lin, W.-R., (2014). "Hassles of tour leaders", *Tourism Management*, 45: 28-38.
- UNDP (2014). "Misi Köyü '%100 Misia' projesiyle 10 yıl sonra ilk ipeğine kavuştu.<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/presscenter/articles/2014/08/20/misi-village-retrieved-its-first-silk-after-10-years-with-100-misia-project-.html> (Erişim Tarihi: 23.03.2016).
- Vajirakachorn, T. (2011). *Determinants of success for community-based tourism: The case of floating markets in Thailand*. Unpublished thesis, Doctor of Philosophy, Texas A&M University, USA.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yolal, M. (2016). *Turizm araştırmalarında örnekleme: Bibliyometrik bir araştırma*, Detay Yayıncılık: Ankara.